

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
POLITIKOS ĮGYVENDINIMO GRUPĖS
PAŽYMA**

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VANDENS ĮSTATYMO NR. VIII-474
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP NR. 18-570(2); TAIS NR. 18-4995(2))**

2018-06-14 Nr. NV-1540

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija.

2. Projekto tikslas – tobulinti vandens ir vandens telkinių naudojimo ir apsaugos teisinį reglamentavimą, siekiant užtikrinti gerą paviršinių ir požeminių vandens telkinių būklę ir ją išsaugoti, užtikrinti darnų vandens telkinių, jų vandens naudojimą.

3. Dabartinė situacija – keliamos problemos šiose srityse:

- **Nuosavybės teisės į paviršinius vandens telkinius** - teismai nustatė, kad privatizuojant vandens telkinius turi būti vadovaujama įstatyme nustatytais kriterijais. Gaunami nusiskundimai, kad privatizavus telkinius pažeidžiami kitų asmenų interesai (draudžiama maudytis, žvejoti). Privačių paviršinių vandens telkinių savininkai daugeliu atveju negali užtikrinti geros vandens telkinių būklės ir tinkamos aplinkos apsaugos.
- **Paviršinių vandens telkinių tvarkymas** - įstatyminių nuostatų, reglamentuojančių esminius reikalavimus, nėra.
- **Plaukiojimo priemonių naudojimas** – įstatyme nepakankamai apibrėžtas plūduriuojančių priemonių įrengimas ir naudojimas.
- **Važiavimas transporto priemonėmis paviršiniu vandens telkiniu ledu ir dugnu** - įstatymais neregamentuojama tokio pobūdžio nelegali veikla.
- **Upių ir ežerų reguliavimas** - įstatyminės nuostatos nepakankamos, kad būtų užtikrinti ES direktyvos 2000/60/EB reikalavimo, kad upių ir ežerų reguliavimas būtų leistinas tik esant ypatingiems visuomenės (valstybės) poreikiams, įgyvendinimas.
- **Dirbtinių nepratekamu paviršiniu vandens telkinių ir tvenkinių įrengimas ir naudojimas** - įstatymu aplinkos ministrui suteikiami įgaliojimai nustatyti tvenkinių ir patvenktų ežerų naudojimo ir priežiūros tvarką, tačiau neregamentuojamas tvenkinių panaikinimas. Galiojantys teisės aktai neužtikrina, kad būtų draudžiama naudoti didelę žalą žuvų ištekliais darančias hidroturbinas ir vandens siurblius. Dirbtinių nepratekamu paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimai nustatyti aplinkos ministro įsakymu. Įstatyminių nuostatų, reglamentuojančių esminius tokios veiklos vykdymo reikalavimus, nėra.
- **Apskaita ir duomenų teikimas** - įstatyme nustatyta, kad vandens naudotojai privalo vykdyti naudojamo vandens, išleidžiamų nuotekų ir teršalų bei praleidžiamo per hidrotechnikos įrenginius vandens apskaitą ir teikti duomenis aplinkos ministro nustatyta tvarka. Įstatyminiu lygmeniu apskaitos ir duomenų teikimo tvarka detaliau neregamentuojama.
- **Vandens telkinių, jų vandens naudojimo leidimai** - įstatymas nustato, kad leidimai reikalingi vandeniui išgauti, nuotekoms išleisti, žvejoti. Nors detalius reikalavimus tokių leidimų išdavimui nustato kiti įstatymai ir juos įgyvendinantys teisės aktai, tačiau įstatyme tai nenurodyta ir leidimų išdavimo reikalavimai nenustatyti. Nenustatytas ES direktyvą 2000/60/EB įgyvendinantis reikalavimas, kad leidimas neišduodamas, jei šis naudojimas trukdo pasiekti vandensaugos tikslus ar blogina vandens telkinio būklę.

Atsižvelgusi į 2018 m. gegužės 15 d. Vyriausybės kanceliarijos tarpinstituciniame pasitarime priimtus sprendimus (protokolo Nr. 15), Aplinkos ministerija **pakartotinai teikia** įstatymo projektą.

4. Projekto esmė – siūloma tobulinti vandens ir vandens telkinių naudojimo ir apsaugos teisinį reglamentavimą šiose srityse:

- **Nuosavybės teisės į paviršinius vandens telkinius** - siūloma nustatyti, kad visi ežerai, upės ir jose įrengti tvenkiniai, rekreacijai svarbūs bei saugomose teritorijose valstybinėje žemėje esantys dirbtiniai vandens telkiniai priskiriami valstybinės reikšmės vidaus vandenims, išskyrus paviršinius vandens telkinius, kurie teisės aktų nustatyta tvarka yra įgyti privačios nuosavybės iki 2019 m. lapkričio 1 d. (siūlomas pereinamasis laikotarpis siekiant nepažeisti asmenų teisėtų lūkesčių ir užbaigti paviršinių vandens telkinių gražinimą įgyvendinant piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą). Siūloma nustatyti, kad parduodant privačius paviršinius vandens telkinius, pirmumą juos pirkti turi valstybė. Atsisakoma nuostatų, reglamentuojančių valstybinės reikšmės paviršinių vandens telkinių sąrašo sudarymą.
- **Paviršinių vandens telkinių tvarkymas** - siūloma suteikti įgaliojimus aplinkos ministrai nustatyti aplinkosauginius paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimus, įstatyme apibrėžiant esmines tokių reikalavimų nuostatas (pvz. tvarkymo laikotarpius, dugno nuosėdų ir pašalintos augalijos tvarkymo reikalavimus ir kt.).
- **Plaukiojimo priemonių naudojimas** - siūloma nustatyti, kad plūduriuojančių priemonių, kurios pritaikytos gyventi, vykdyti ūkinę komercinę veiklą, statymas (švartavimas) būtų nustatomas teritorijų planavimo dokumentuose ir aplinkos ministrai būtų suteikti įgaliojimai nustatyti aplinkosauginius reikalavimus jų įrengimui ir naudojimui.
- **Važiavimas transporto priemonėmis paviršiniu vandens telkiniu ledu ir dugnu** - siūloma nustatyti draudimą, išskyrus tam tikrus atvejus (pvz. kada vykdomi žmonių paieškos ir gelbėjimo darbai, ekstremalių įvykių, avarijų padarinių likvidavimo darbai, kertamos nendrės, vyksta sporto renginiai ir kt.).
- **Upių ir ežerų reguliavimas** - siūloma nustatyti veiklas, kurias vykdant leidžiama reguliuoti (tvenkti, keisti vandens lygį, gylį, krantų liniją) upes ir ežerus (pvz. kada įrengiamos maudyklos, statomi melioracijos statiniai, inžineriniai tinklai). Upių ir ežerų reguliavimas būtų leistinas tik esant ypatingiems visuomenės (valstybės) poreikiams.
- **Dirbtinių nepratekamu paviršiniu vandens telkiniu ir tvenkiniu įrengimas ir naudojimas** - siūloma suteikti įgaliojimus aplinkos ministrai nustatyti tvenkinių įrengimo, ežerų patvenkimo ir jų priežiūros reikalavimus, esmines nuostatas (pvz. dėl vandens lygio svyravimo, žuvų migracijos priemonių ir kt.) apibrėžiant įstatyme, taip pat ir sunykusių, panaikintų tvenkinių pripažinimo ne paviršiniais vandens telkiniais tvarką. Siūloma uždrausti naudoti polderių siurblinėse žuvis žalojančius greitaeigius (slėginius) vandens siurblius ir hidroelektrinėse, įrengtose užtvenkus upes ir (arba) patvenkus ežerus, Francis tipo hidroturbinas, išskyrus atvejus, jeigu tokiose hidroelektrinėse įrengtos efektyvios žuvų pralaidos ir žuvų apsaugos priemonės. Siūloma suteikti įgaliojimus aplinkos ministrai ir žemės ūkio ministrai nustatyti aplinkosauginius ir melioracijos sistemų apsaugos reikalavimus dirbtinių nepratekamu paviršinių vandens telkinių įrengimui ir naudojimui, apibrėžiant esmines nuostatas įstatyme.
- **Apskaita ir duomenų teikimas** - siūloma nustatyti ūkio subjektus (pvz., kurie privalo gauti taršos leidimą, leidimą naudoti požeminį vandenį, vykdo geriamojo vandens viešojo tiekimo veiklą, per parą iš kitų ūkio subjektų gauna daugiau kaip 50 m³ vandens ir jų veikla yra žemės ūkis, miškininkystė, žuvininkystė ir kt.), kuriems privaloma vykdyti vandens ir nuotekų išleidimo apskaitą ir teikti ataskaitas, atsižvelgiant į nustatytus išgaunamo (naudojamo) vandens ir išleidžiamų nuotekų kiekio kriterijus.
- **Vandens telkinių, jų vandens naudojimo leidimai** - siūloma konkrečiai įvardinti įstatymus (pvz. Žemės gelmių įstatymas, Žuvininkystės įstatymas ir kt.), kurių nustatytais atvejais vandens telkinių, jų vandens naudojimas galimas tik turint leidimus. Įgyvendinat ES direktyvą 2000/60/EB, siūloma nustatyti, kad leidimas neišduodamas, jei šis naudojimas trukdo pasiekti vandensaugos tikslus ar blogina vandens telkinio būklę. Taip pat siūloma nustatyti konkrečius kriterijus, kada reikalingas leidimas išgauti vandenį (pvz. išgaunant daugiau kaip 100 m³ vandens per parą) ir išleisti nuotekas (pvz. išleidžiama daugiau kaip 5 m³ per parą).
- **Vandens telkiniu valdymas** - siūloma atsisakyti dalies upių baseinų rajonų valdymo planų ir priemonių programų rengimą reglamentuojančių nuostatų, reglamentuojant tik esminius upių baseinų rajonų valdymo aspektus ir pavedant aplinkos ministrai nustatyti upių baseinų rajonų

valdymo tvarką, planų rengimo, derinimo ir tvirtinimo tvarką, paviršinių ir požeminių vandens telkinių būklės nustatymo metodikas, vandens telkinių tyrimų metodikas, vandensaugos tikslų nustatymo metodikas, paviršinių ir (arba) požeminių vandens telkinių vandensaugos tikslus ir paviršinių, požeminių rizikos vandens telkinių sąrašą.

Vertinama, kad įstatymo projekto įgyvendinimas turės įtakos:

- hidroenergetikos verslui - siūlomas nustatyti draudimas hidroelektrinėse naudoti Francis tipo hidroturbinas gali pareikalausti papildomų investicijų. Šiuo metu yra 12 hidroelektrinių, naudojančių Francis tipo hidroturbinas, kurių pakeitimo kaštai labai skiriasi (nuo 28 tūkst. iki 3 mln. eurų) priklausomai nuo hidroelektrinės veiklos sąlygų. Tokios turbinos galėtų būti naudojamos įrengus žuvų pralaidas ir žuvų apsaugos priemones;
- draudimas išleisti nuotekas į ežerus gali turėti įtakos 26 nuotekas išleidžiantiems įrenginiams ir apriboti galimybes vystyti verslą tose teritorijose, kur nuotekos galėtų būti išleistos tik į ežerus.

5. Derinimas:

- **projektas derintas** su Energetikos ministerija, Finansų ministerija, Krašto apsaugos ministerija, Kultūros ministerija, Susisiekimo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Žemės ūkio ministerija, Europos teisės departamentu prie Teisingumo ministerijos, Valstybine kainų ir energetikos kontrolės komisija, Valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba, Valstybine vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Lietuvos hidroenergetikų asociacija, Lietuvos pramonininkų konfederacija, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos vandens tiekėjų asociacija;
- **liko neatsižvelgta** į vieną Teisingumo ministerijos pastabą, taip pat **iš dalies atsižvelgta** į tris Teisingumo ministerijos ir Ūkio ministerijos pastabas (argumentai pateikiami derinimo pažymoje). Lietuvos hidroenergetikų asociacija **nepritaria** Francis tipo hidroturbinų naudojimo draudimui.
- Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė antrinėje išvadoje pateikė **neesminę (tikslinamojo pobūdžio) pastabą**.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – projektu siekiama įgyvendinti Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, 1 prioriteto 1.5.1.1. veiksmą „Vandens įstatymo pakeitimo įstatymo, nustatančio naujus valstybinės reikšmės vandens telkinių, paviršinių vandens telkinių tvarkymo, upių ir ežerų reguliavimo, leidimų naudoti vandens telkinius ir jų vandenį išdavimo reikalavimus, projekto parengimas ir priėmimas“.

Seimo IV (pavasario) sesijos darbų programoje įstatymo projekto svarstymas numatytas gegužės mėn.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytina, rengėjams įvertinus Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pateiktą tikslinamojo pobūdžio pastabą, įstatymo projektą svarstyti Vyriausybės posėdyje („B“ dalyje).

Politikos įgyvendinimo grupės patarėjas

Vaidas Talačka

Vaidas Talačka, tel. +370 706 63722, el. p. vaidas.talacka@lr.lt